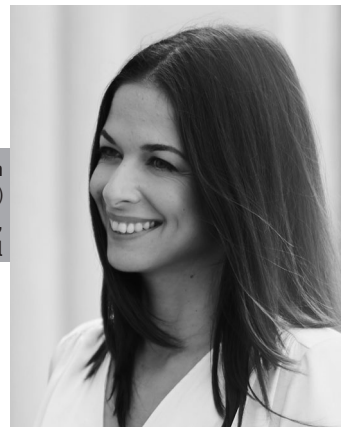

Kémcsövekbe zárt jégverés

Jánoki-Kis Viktória
(1982, Tiszaföldvár)
építészmérnök, író,
Budapesten él

Interjú Jánoki-Kis Viktóriával

Meghökkenítő novelláiban lelki-mentális válságok tárulnak elénk, amelyek legtöbbször gyermekkori sérülésekből súlyosodtak keresztté, miközben a szereplők akár öntudatlanul is kiutat, kapaszkodót, örök viszonyítási pontot keresnek. A szerzőt az *Átlépsz velem a víz fölött* című, kiadónk gondozásában nemrég megjelent első kötetről kérdeztük.

– A legtöbb novellád cselekményének közege a család, itt születnek a problémák, a bonyodalmak, itt bontakozik ki a dráma. Milyen indíttatásból összpontosítasz a családi kapcsolódásokra?

– Úgy gondolom, hogy az ember személyiségének főbb vonásai a családi környezet hatására körvonalazódnak, és életünk meghatározó kapcsolatai is ebben a térben épülnek föl. Mindig is érdekelt, hogyan hatnak egymásra a családtagok, miért különbözik egymástól annyira két testvér jelleme és életútja (*Hetvenszer négy méter, Piros csík*), hogyan alakul át a szerelem a házasság és a családalapítás hatására (*Kristály, Vodkaszóda, Te meg én*), és milyen mértékig határozza meg valaki sorsát a szüleivel való viszonya (*Kristály, Piros fazék, Cukros víz, 2053*). Szerintem a legerősebb lelki viharok a családi kötelékekből eredeztethetők, én pedig keresem a drámát és a katarzist, amikor történetet írok.

– A családi háló tehát nemcsak megtartani, de megbénítani is képes, ha az egyik tag már nem tudja az öröklött vagy éppen terheket továbbcipelni,

és válaszút elé kerül. Jól értem-e, hogy az ebben rejlő drámai lehetőség foglalkoztat téged leginkább?

– Igen, ha úgy vesszük, mindegyik novellám egy pszichológiailag jól körülhatárolható helyzet kibontása. Mit tesz egy anya, amikor rájön, hogy a fia kábítószer-problémákkal küzd? Hogyan hat egy nő életére, ha a testvére fogyatékossgal született? Mit kezd egy apa azzal, ha gyermeke elfordul az alapvető családi értékektől? Milyen felnőtt válik egy fiatal korban félreértett és elutasított lányból? Az ilyen jellegű terhek szerintem olyan tartósan és mélyen megviselik a pszichét, hogy egy idő után ösztönösen keresni fogja a kitörési pontot, mely megnyugvást hozhat számára. Ezek a kitörési pontok pedig hol drámai összeütközésekben, hol alig észrevehető, mégis döntő jelentőségű gesztusokban valósulnak meg, jellemzően a primer szeretetkapcsolatok szintjén.

– Ezek érzékletes, finom lélektaniséggel és beleélő szeretettel megrajzolt részei a kötetnek. Tudva, hogy milyen alaposággal tervezed meg a történe-

teidet, a cselekményen belül vajon a lélektani történések, fejlemények is készen állnak benned, mire írni kezdesz?

– Minden novellám előtt ki szoktam dolgozni a karakteréletrajzokat, és színopszisban rögzítem a jeleneteket, így a történet kétharmadáig általában elég jól tudom, milyen úton fognak haladni a szereplők, és milyen indíttatásból cselekednek. Aztán mindig eljön egy pont az írás során, amikor a kialakult helyzet mély átélése fölülbírálja a tervemet. Ez elég izgalmas rész szokott lenni, mert hagynom kell, hogy a bennem megelevenedő karakterek indulataikkal és dilemmáikkal megmutassák a végkifejletet. A lélektani történések tehát csak olyan értelemben állnak készen, mire írni kezdek, hogy tudom, milyen sebeket hordoznak a szereplőim, és mire keresnek megoldást az életükben. De hogy miként találják meg, az mindig írás közben derül ki, az átélés során.

– Mindaz, amiről nálad olvashatunk, merészen mai: novelláid a jelenben játszódnak, az éppen folyó életünkről akarnak elmesélni valamit. Praktikus oka van-e annak, hogy – a 2053 című írás kivételével – a mi korunkba ágyazod a történeteidet?

– Igen. Egyrészt nincs nagy érzékem a történelemhez, másrészt az emberi lélek működését csak a saját jelenemben tudom kellő alapossággal megvizsgálni. Szerintem minél távolabbi múltba merészkedik egy író, annál vékonyabb jégre lép. Óriási a tévedés lehetősége tárgyi és lélektani területen is. Én olyan problémákat szeretek körüljárni, amelyeket közről ismernek. A környezetemben élő emberek küzdelmei mélyen megérintenek, és erős késztetést érzek arra, hogy örömeiket és gondjaikat megjelenítsem. Próbálok szavakkal lefényképezni, amit magam körül látok. Lényegében a 2053 is a ma emberének szól, ezért választottam a sajátos elbeszélésmódot (E/2. személy, jelen). Szerettem volna, ha a mondatok azt sugallják: mindez veled is, aki most élsz, könnyen megtörténhet.

– Az írásaid közege novelláról novellára változik, mintha tablót rajzolnál, és a meghatározó szereplők is sokfélék: gazdálkodó, pszichológus éppúgy van közöttük, mint milliomos nagyvállalkozó, matematikaprofesszor vagy színész stb. Megannyi világ, élet, és te mindannyiukat mély átéléssel ábrázolod. Mi készíthet téged arra, hogy folyton másféle embereket, közegeket tanulmányozz?

– Elsősorban a kíváncsiság. Szeretem elképzelni, milyen lehet egy fővárosi színész nő élete, egy vidéki állattartóé, vagy egy olyan emberé, aki rendkívüli elméjével képes a világ működését képletekbe sűríteni. Persze olyan szereplőim is vannak, akiknek személyiségét és problémáit valós személyekről mintáztam. Szerencsére sok érdekes, hozzám közel álló ember fordul meg az otthonunkban, akik remek mintául szolgálnak a történetíráshoz (pszichológus, vállalkozó, ügyvéd, szülésznő stb.). És ha sikerült megírnom egy milliomos mindennapjait, nem érzem szükségét, hogy a következő történetben ugyanezzel foglalkozzam. Jöjjön helyette inkább egy drogos kamasz, egy magányosan élő idős asszony vagy egy csinos riporternő. Számomra ez az írás legérdekesebb része. Hogy minden alkalommal valaki más bőrébe bújhatok.

Bíró Gergely

Bíró Gergely
(1979, Budapest)
szerkesztő,
Tokaji Íróklub-díjas